

INNOVATSION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

No2

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar

Crossref

OpenAIRE

С/БЕРИЕНИКА

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

2-jild
2-son
fevral, 2026

February, 2026
Volume 2
Number 2

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

**Каршинский государственный технический
университет**

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук,
профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в
электронной форме и публикуется через
официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал
«Инновационная экономика» включён в перечень
национальных научных изданий на основании
решения Президиума Высшей аттестационной
комиссии при Министерстве высшего образования,
науки и инноваций Республики Узбекистан от 5
апреля 2025 года № 369.

**В журнале публикуются статьи по
следующим рубрикам:**

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное
предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и
аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик
(Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор
(Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор,
(Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский
государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик
(НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор
(Таджикистанский аграрный университет им. Ш.
Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент
(Национальный исследовательский университет
«Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник
(Российского университета дружбы народов имени
П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент
(Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н.,
профессор (Национальная академия наук Республики
Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский
государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор
(Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского
университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем
управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский
экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор,
академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамишнур Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD),
доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

Service sector and tourism

Сфера услуг и туризм

MAISHIY XIZMATLAR KLASTERINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISH ASOSIDA XIZMATLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELI

Xalimov Javlonbek Shaxriyovich, Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

МОДЕЛЬ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА И ЭФФЕКТИВНОСТИ УСЛУГ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ КЛАСТЕРА БЫТОВЫХ УСЛУГ

Халимов Джавлонбек Шахриёрович, Нормуродова Зебо Эшмахамамовна

MODEL OF IMPROVING THE QUALITY AND EFFICIENCY OF SERVICES BASED ON DIGITAL TRANSFORMATION OF THE HOUSEHOLD SERVICES CLUSTER

Khalimov Javlonbek Shakhriyovich, Normurodova Zebo Eshmakhamatovna

Received: February 6, 2026 Revised: February 10, 2026 Accepted: February 16, 2026 Published: March 1, 2026

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot ishida maishiy xizmatlar klasterini raqamli platformalar asosida rivojlantirish orqali xizmat ko'rsatish sifatini oshirish modeli ishlab chiqilgan. Unda raqamli iqtisodiyot sharoitida "Raqamli aqlli xizmatlar" konsepsiyasini joriy etishning nazariy va uslubiy asoslari yoritilgan. Shuningdek, maishiy xizmatlar ko'rsatishning raqamlashtirilgan klaster modeli, uning rentabellik darajasini aniqlash formulasi hamda to'lov tizimlarini takomillashtirish mexanizmlari taklif etilgan. Tadqiqotda raqamli platformalar, mobil to'lov tizimlari va aqlli hisoblagichlar asosida xizmatlarni markazlashtirish orqali aholi turmush sifatini oshirish, bandlikni ta'minlash va iqtisodiy samaradorlikka erishish masalalari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, maishiy xizmatlar, raqamli klaster, aqlli xizmatlar, mobil to'lov tizimi, xizmat sifati, raqamli platforma, rentabellik, infratuzilma, bandlik.

Аннотация: В данной работе разработана модель повышения качества бытовых услуг на основе развития кластерной системы с использованием цифровых платформ. Освещены теоретические и методологические основы внедрения концепции «Цифровые умные услуги» в условиях цифровой экономики. Предложена цифровая кластерная модель бытовых услуг, формула расчёта её рентабельности, а также механизмы совершенствования платёжных систем. В исследовании анализируется влияние цифровых платформ, мобильных платёжных систем и интеллектуальных счётчиков на повышение качества жизни населения, обеспечение занятости и рост экономической эффективности.

Ключевые слова: цифровая экономика, бытовые услуги, цифровой кластер, умные услуги, мобильная платёжная система, качество услуг, цифровая платформа, рентабельность, инфраструктура, занятость.

Abstract: This research develops a model for improving the quality of household services through the development of a digital platform-based cluster system. The theoretical and methodological foundations for implementing the "Digital Smart Services" concept in the context of the digital economy are examined. The study proposes a digitalized cluster model of household services, a profitability calculation formula, and improved mechanisms for payment systems. It analyzes how digital platforms, mobile payment systems, and smart metering technologies contribute to enhancing service quality, increasing employment, and improving overall economic efficiency.

Keywords: digital economy, household services, digital cluster, smart services, mobile payment system, service quality, digital platform, profitability, infrastructure, employment.

■ KIRISH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini modernizatsiya qilish iqtisodiy o'sish va aholi turmush sifatini oshirishning muhim omiliga aylanmoqda. Maishiy xizmatlar sohasi bandlikni ta'minlash, daromadlar shakllanishi va hududiy rivojlanishga bevosita ta'sir ko'rsatishi bilan ajralib turadi. Shu bois mazkur sohani raqamli platformalar asosida klaster tamoyili orqali rivojlantirish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqotning ilmiy asosini xizmatlar iqtisodiyoti, klaster nazariyasi va raqamli transformatsiya konsepsiyalari tashkil etadi. Raqamli platformalar, mobil to'lov tizimlari va aqlli hisoblagichlar integratsiyasi xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish, xarajatlarni qisqartirish va shaffoflikni oshirish imkonini beradi. Klaster modeli esa resurslardan samarali foydalanish, kooperatsiyani kuchaytirish va raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi – maishiy xizmatlarni raqamlashtirilgan klaster modeli asosida rivojlantirish orqali xizmat sifati va iqtisodiy samaradorlikni oshirishning nazariy-uslubiy asoslarini ishlab chiqishdan iborat.

■ ADABIYOTLAR TAXLILI

Mazkur masalaning ilmiy jihatlarini bir qator xorijiy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Jumladan, M.V. Shebenkov va D.A. Xomjakov zamonaviy shaharlar rivojida inson omili hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini asoslab beradi[8].

YE.V. Sherbina va YE.I. Gorbenkova xizmatlar sohasining ijtimoiy-iqtisodiy funksiyalarini ijtimoiy ta'minot, aholi farovonligini oshirish, ekologik muvozanatni ta'minlash, iqtisodiyot va infratuzilmani rivojlantirish hamda boshqaruv samaradorligini kuchaytirish bilan izohlaydi[8,15].

Shuningdek, YE.I. Gorbenkova modellashtirish jarayonida modelni tanlash, mezonlarni aniqlash, echim usulini belgilash va natijalarni talqin qilish muhim bosqichlar ekanini ta'kidlaydi[15].

S.A. Maxosheva esa mintaqaviy xizmatlar modelini ishlab chiqishda rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilish, deduksiya va induksiya usullaridan foydalanish hamda ma'lumotlarning etarfiligini ta'minlash zarurligini ko'rsatadi[8].

■ TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda maishiy xizmatlar sohasini raqamli transformatsiya qilish va klaster tamoyili asosida rivojlantirishning nazariy hamda amaliy asoslari kompleks yondashuv asosida o'rganildi.

Tadqiqot metodologiyasi quyidagi usullarga tayyandi:

Tahlil va sintez – maishiy xizmatlar sohasining amaldagi holati va rivojlanish tendensiyalarini aniqlash hamda umumlashtirish uchun;

Qiyosiy tahlil – mahalliy va xorijiy tajribani taqqoslash asosida samarali mexanizmlarni aniqlash uchun;

Iqtisodiy-matematik modellashtirish – raqamlashtirilgan klaster modelining samaradorligini baholash va rentabellik ko'rsatkichini aniqlash uchun;

Statistik tahlil – xizmatlar sohasining bandlik va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini baholash uchun;

Tizimli yondashuv – raqamli platformalar, mobil to'lov tizimlari va xizmat ko'rsatish jarayonlarini yagona iqtisodiy tizim sifatida ko'rib chiqish uchun.

Ishlab chiqilgan model va hisoblash formulalari muallif ishlanmasi bo'lib, ular maishiy xizmatlar sohasida resurslardan oqilona foydalanish va boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan.

■ TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyot sharoitida aqlli texnologiyalar aholining kundalik hayotiga keng kirib bormoqda. Ularni samarali joriy etishning muhim vositasi sifatida raqamli aqlli xizmatlarni tashkil etish maydonga chiqmoqda. Bu jarayonda maishiy xizmatlar sifatini oshirish uchun raqamlashtirish, zamonaviy uslubiy yondashuvlarni takomillashtirish hamda mahalliy va xorijiy tajribalarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, shahar va qishloq hududlari o'rtasidagi tafovutlarni kamaytirish hamda qishloq joylarda xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida "Raqamli O'zbekiston-2030" dasturi qabul qilinib, unda raqamli transformatsiyaning asosiy yo'nalishlari va mexanizmlari belgilandi. Mazkur jarayon davlat xizmatlarini to'liq raqamli shaklga o'tkazish, elektron hukumat tizimini takomillashtirish hamda xizmatlar ko'rsatish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda[1].

Iqtisodiy siyosatda maishiy xizmatlarni raqamlashtirish va institutsional rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda[2]. Raqamli platformalar, elektron to'lov tizimlari va onlayn buyurtma mexanizmlarining joriy etilishi xizmatlar sifati va shaffofligini oshirib, bandlikni ta'minlash hamda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya va moliyaviy xizmatlarning maishiy xizmatlar bilan integratsiyasi esa iqtisodiyotda multiplikativ samarani yuzaga keltirmoqda.

Tadqiqotda "Raqamli aqlli xizmatlar" modelini joriy etish zarurati asoslab berilib, maishiy xizmatlarning raqamlashtirilgan klaster modeli taklif etiladi. Ushbu model kundalik ehtiyojlarni samarali qondirish, resurslardan oqilona foydalanish va xizmatlar bozorining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Modelning iqtisodiy samaradorligini baholash uchun quyidagi rentabellik formulasi taklif etiladi:

$$KXR = \frac{MD - MKTN}{MD} * 100\% \quad (1)$$

Bu erda:

KXR- Maishiy xizmatlar ko'rsatishning raqamlashtirilgan klaster modeli rentabellik darajasi;

MD- Maishiy xizmatlar ko'rsatishning raqamlashtirilgan klasteridan tushgan tushumlar;

MKTN-Maishiy xizmatlar ko'rsatishning raqamlashtirilgan klasteri uchun qilingan jami xarajatlar;

Mazkur soha nafaqat iqtisodiy tushuncha, balki ijtimoiy-iqtisodiy faoliyat ham sanaladi. Chunki maishiy xizmat ko'rsatish yo'nalishidagi bandlikning ulushi shu davlatning rivojlanish darajasi va aholi farovonligini aks ettiruvchi asosiy indikatorlardan biridir. Ma'lumki, mamlakatimizda maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish borasida qator islohotlar amalga oshirildi. Garchi mazkur islohotlar zamon va xalqaro talablar darajasiga to'la javob bermasada, lekin ular qonunchilik asosini yaratishga xizmat qiladi. Maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish dasturlari maqsadli parametrlarining amalga oshirilishi yuzasidan mas'ullarga shaxsiy javobgarlik yuklatilgan. Lekin bu sohada erkin bozor mexanizmlarining amal qilishi maqsadga muvofiqligi, ma'muriy usulning natija bermasligiga etarli darajada e'tibor qaratilmagan.

Insonning cheklanmagan ehtiyoji va resurslarning cheklanganligi orasidagi nomutanosiblik ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning asriy kamyoblik muammosi bo'lib kelmoqda. Ijtimoiy – iqtisodiy rivojlanish uchun zarur bo'lgan tabiiy, moddiy, mehnat va boshqa fraqamli xizmatlarorlarning o'zaro munosabatlari resurslar tushunchasini keltirib chiqaradi. Resurslar sarfi ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatishning mavjud texnika – texnologiya darajasiga, hamda fan – texnikaning yangiliklarini ishlab chiqarishga qay darajada qo'llanilishiga bog'liq bo'ladi.

Jahondagi transformatsiyalashuv jarayonlari iqtisodiyot va uning sohaslarini barqaror rivojlantirishni

taqozo qilmoqda. Shu tufayli dissertatsiyada mavjud usul va yondashuvlarlarga asoslanib, Maishiy xizmatlar sohasining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda resurslardan oqilona foydalanishga qaratilgan chora-tadbirlar asosida "Raqamli aqlli xizmatlar – maishiy xizmatlar" modeli hamda maishiy xizmatlar uchun to'lovlar miqdorini hisoblashning takomillashtirilgan usuli taklif etildi.

$$Q_{um}(t, \tau) = \sum_{i=1}^S \frac{S_i(t, \tau)}{C_i(t, \tau)} \quad (2)$$

t- yilning τ - oyiga mos, amalda maishiy xizmat Bir martalik xizmatlar uchun to'lov qilish miqdori;

$$Q_{um}(t) = \sum_{i=1}^{12} Q_{um}(t, \tau) \quad (3)$$

t-yilga mos, amalda Davriy (oylik/yillik) xizmatlar uchun to'lov miqdori;

$$Q_{um}(t) = \sum_{i=1}^T Q_{um}(t) \quad (4)$$

T-yil davrda, mos holda, amalda Obuna asosidagi to'lov (subscription) miqdori;

$$\bar{C}_k(t, \tau) = \frac{S_1(t, \tau) + \dots + S_5(t, \tau)}{Q_1(t, \tau) + \dots + Q_5(t, \tau)} \quad (5)$$

t- yilning τ -oyiga Raqamli hisob-kitob va Platforma orqali to'lov tarifi, so'mda;

1-jadval

Matematik usullardan foydalanilgan xolda raqamli aqli xizmatlar iste'moli uchun qilingan to'lov miqdorini hisoblash²⁰

№	Maishiy xizmatlar uchun to'lovlar miqdori turlari	Hisoblash formulasi
1	Imtiyozli to'lovlar	$\bar{C}_{al}(t, \tau) = \frac{S_1(t, \tau) + \dots + S_n(t, \tau)}{Q_1(t, \tau) + \dots + Q_n(t, \tau)}$
2	Subsidiyalangan to'lovlar	$\bar{C}_{gaz}(t, \tau) = \frac{S_2(t, \tau) + \dots + S_n(t, \tau)}{Q_2(t, \tau) + \dots + Q_n(t, \tau)}$
3	Bozor narxlarini asosidagi to'lovlar	$\bar{C}_{suv}(t, \tau) = \frac{S_3(t, \tau) + \dots + S_n(t, \tau)}{Q_3(t, \tau) + \dots + Q_n(t, \tau)}$

"Raqamli aqli xizmatlar" ko'rsatishda klasster markazining "aqlli" hisoblagichlarini nazorat qilish texnik xizmatlar ko'rsatish orqali katta qulayliklarga ega bo'lishimiz mumkin:

➤ markazning raqamli video devor (ulkan xarita) orqali dispatcher real vaqt rejimida kuzatiladigan tizimning har bir tugunidagi vaziyatni kuzatishi mumkin bo'ladi;

aqlli hisoblagichlardan ma'lumotlarni avtomatik o'zlash imkoniyati mavjud to'lovlarni real vaqt rejimida kuzatish mumkin;

"Maishiy xizmatlar uchun raqamli klaster platformasi- RAMHK" markazi, tarmoqlarda avariylarni nolgama kamaytirishga imkon berdi. "Maishiy xizmatlar uchun raqamli klaster platformasi" raqamli boshqaruv texnologiyalari orqali xizmatlarini markazlashtirilishi aholi turmush sifatini oshishiga imkon beradi.

"RAMHK" hozirgi va kelajak avlodning biznes faoliyatida texnologiyalar bir qator muhim vazifalarni hal qilish uchun ham ishlatiladi:

➤ infratuzilmaning barcha obyektlaridan oqilona foydalanish;

➤ atrof-muhitni kompleks takomillashtirish;

➤ fuqarolar yig'iniga ma'lumotlarni tezkor yig'ish va uzatish;

➤ mahalla fuqarolar yig'ini va mahalliy aholi o'rtasida yaqin aloqalar o'rnatish;

➤ favqulodda vaziyatlar yuz berganda, favqulodda vaziyat zonalarining avtomatik ravishda boshqarilishi;

➤ qaysi obyektlar vaqtincha yopilishini mustaqil ravishda hisoblab chiqadi va aholi suvsiz, elektrsiz va issiqlik ta'minotisiz qolmasligi uchun qanday zaxira liniyalaridan foydalanish kerakligini aytib beradi;

²⁰ Muallif tomonidan Qashqadaryo viloyati statistika ma'lumotlari asosida ishlab chiqilgan www.stat.uz

<https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

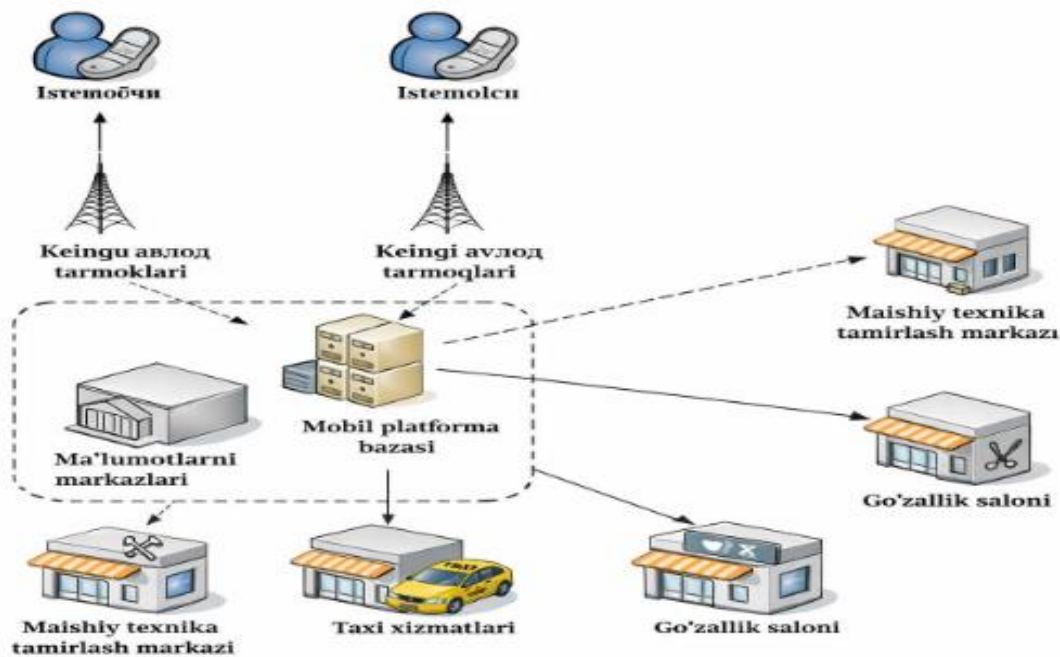
➤ simsiz tizim ko'rsatkichlarni yig'ish uchun ishlatiladi, bu esa vaqt tejashni kafolatlaydi.

Shuni ta'kidlashimiz kerakki, zamonaviy texnologiyalar aholining hayotini osonlashtiradi va texnogen oqibatlar bilan bog'liq holda "Maishiy xizmatlar uchun raqamli klaster platformasi" markazlarini yaratilishi hamma xizmatlarni muammosiz ishlashiga va ortiqcha sarf-xarajatlarni kamayishiga imkon yaratadi. Bundan tashqari, "Maishiy xizmatlar uchun raqamli klaster platformasi" markazlari tuman markazlari atrofida joylashgan bo'lib, yuqoridagi resurslar va jarayonlarni ishonchli boshqarishni ta'minlaydi.

Yuqorida aytib o'tilganidek, "Maishiy xizmatlar uchun raqamli klaster platformasi" ko'rsatishning maqsadi, nafaqat raqamli transformatsiya va jarayonlarni

avtomatlashtirish, balki infratuzilmaning samaradorligini kompleks ravishda oshirishdir. Shu bilan birga, texnologiyalar hayot uchun yanada qulayroq bo'lishi uchun texnologiyalar o'zlari uchun emas, balki aholi uchun joriy etiladi.

Raqamlashtirishda maishiy xizmatlarga to'lovni amalga oshirish uchun to'lov tizimini nazoratini tashkil etish "Mobil to'lov tizimi" (MTT) bu xizmat ko'rsatish korxonalarini zarur funksiyalarini bajara oladigan holatga keltirish yoki tiklashga qaratilgan barcha texnik va tegishli ma'muriy harakatlar, shu jumladan, to'lovni nazorat qilib boradigan boshqarish mezonlariga muvofiq ma'lum boshqaruv obyektining texnik ishlashini ta'minlaydigan dasturiy ta'minot va apparat tizimlarini, moddiy resurslarni boshqarish usullarini o'ziga mujassamlashtirgan to'plam sifatida ifodalanadi.

1-rasm. Maishiy xizmatlarni raqamli klasterlash asosida tashkil etish modeli.²¹

Bunda "Maishiy xizmatlar uchun raqamli klaster platformasi" ko'rsatish markazida qo'llaniladigan elektron mobil to'lov tizimi nazoratining nosozliklarini lokalizatsiya qilish va yo'q qilishni, ushbu obyektlarni tezkor boshqarishni, texnik hisobni va mijozlarga xizmat ko'rsatishni o'z ichiga oladi.

MTT asosiy vazifalariga quyidagilar belgilab olindi:

- boshqariladigan obyektning uzluksiz va samarali ishlashini ta'minlash;
- belgilangan meyorlar doirasida boshqariladigan obyektning ekspluatatsion parametrlarini saqlash;
- boshqarish obyektining texnik holatini kecha-kunduz nazorat qilish;
- uskunalar, dasturiy ta'minot va ma'lumotlarning texnik himoyasini ta'minlash;
- nazorat obyektida rejalashtirilgan profilraqamli xizmatlarika va ta'mirlash ishlarini olib borish;

- texnik hujjatlarni yuritish;
- mehnatni muhofaza qilish va yong'in xavfsizligi normalari va qoidalariga rioya qilish, shuningdek boshqaruv obyektiga mos keladigan sohadagi qonunlar, milliy va xalqaro standartlar talablariga rioya qilish;

■ XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida maishiy xizmatlar sohasini klaster tamoyili asosida raqamlashtirish xizmatlar sifati va boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. "Raqamli aqlli xizmatlar" modelini joriy etish orqali xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish, real vaqt rejimida monitoring qilish va to'lov tizimlarini takomillashtirish imkoniyati yaratiladi.

Raqamli platformalar, elektron buyurtma va mobil to'lov tizimlarining integratsiyasi xizmatlar shaffofligini ta'minlab, xarajatlarni kamaytiradi hamda resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi. Bu esa xizmatlar bozorida raqobat muhitini kuchaytirish, kichik

²¹ Muallif tomonidan ilmiy izlanishlar natijasida ishlab chiqilgan
<https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

biznes subyektlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash va bandlikni oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Taklif etilgan raqamlashtirilgan klaster modeli nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki shahar va qishloq hududlari o'rtasidagi infratuzilmaviy tafovutlarni qisqartirishga, aholining turmush darajasini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Modelning rentabellik darajasini aniqlash formulasi esa xizmat ko'rsatish samaradorligini baholash va boshqaruv qarorlarini asoslash uchun amaliy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, maishiy xizmatlar tizimini raqamli transformatsiya qilish va "aqlli" boshqaruv mexanizmlarini joriy etish uzoq muddatli barqaror rivojlanish, iqtisodiy o'sish hamda ijtimoiy farovonlikni ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Muallif (lar) haqida / Сведения об авторе / Author details

1. Xalimov Javlonbek Shaxriyovich Qarshi davlat universiteti dotsenti i.f.d. (DSc) / Халимов Джавлонбек Шахриёрович, доцент, Каршинский государственный университет Кандидат наук (DSc) / Khalimov Javlonbek Shakhriyovich, associate professor, Karshi State University (DSc)

E-mail: halimovjavlonbek3@gmail.com

ORCID: 0009-0005-5656-554X

2. Normurodova Zebo Eshmaxmatovna Qarshi davlat universiteti katta o'qituvchisi / Нормуродова Зебо Эшмахматовна, старший преподаватель Каршинского государственного университета/ Normurodova Zebo Eshmakhmatovna, senior lecturer at Karshi State University

E-mail: normurodovazebo1@gmail.com

ORCID: 0009-0006-2045-9726

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: «O'zbekiston» NMIU, 2023.

2. O'zbekiston Respublikasining O'RQ-549-son «Turizm to'g'risida»gi Qonuni. 18.07.2019.

3. O'zbekiston Respublikasining O'RQ-598-son «Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida»gi Qonuni. 25.12.2019.

4. MST–2015. Aholiga maishiy xizmat ko'rsatish xizmatlari tasniflagichi. – lex.uz

5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari. – stat.uz

6. Abdurahmonov Q. X. Mehnat iqtisodiyoti va bandlik siyosati. – T.: Iqtisodiyot, 2021.

7. Saidov A. M. Maishiy xizmatlar samaradorligini oshirish masalalari. – T.: Fan, 2012.

8. Burmenko T. D. Sfera uslug: ekonomika. – M.: KNORUS, 2006.

9. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990.

10. Samuelson P. A., Nordhaus W. D. Economics. – New York: McGraw-Hill, 2010.

11. Becker G. S. Human Capital. – Chicago: University of Chicago Press, 2018.

12. Pardayev M. Q. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. – T.: Innovatsion rivojlanish, 2020.

13. OECD. Local Employment and Economic Development. – Paris, 2020.

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz